

เป็นผู้จัดการมรดก ... เป็นสิทธิเฉพาะตัว !

จัดทำโดย นางสาวจรรุณี กิจตระกูล พนักงานคดีปกครองชำนาญการ
กลุ่มเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการและวารสาร
สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง

การที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๓ กำหนดให้ศาลปกครองรอการพิจารณาไว้ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตาย ก่อนที่จะพิพากษาคดี จนกว่าทายาท หรือผู้จัดการมรดก หรือผู้ปกครองทรัพย์สินมรดก หรือผู้สืบสิทธิของคู่กรณีผู้นั้น หรือผู้มีส่วนได้เสียจะมีคำขอเข้ามาแทนที่คู่กรณีผู้ถึงแก่ความตายนั้น ถือเป็นกรณีที่ศาลให้อำนาจแก่บุคคลดังกล่าวให้สามารถเข้ามาดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนที่คู่กรณีที่ถึงแก่ความตายได้ ไม่ว่าจะขอเข้ามาเองหรือศาลเรียกเข้ามา แต่ถ้าในกรณีที่ผู้จัดการมรดกได้ทำหน้าที่อันจำเป็นในการจัดการทรัพย์สินของคู่กรณีผู้ถึงแก่ความตาย จนกระทั่งได้มีการฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองเพื่อให้เกิดการจัดการทรัพย์สินของผู้ตายสำเร็จลุล่วง ได้ถึงแก่ความตายในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลปกครอง ทายาทของผู้จัดการมรดกจะสามารถเข้ามาดำเนินคดีแทนที่ผู้จัดการมรดกได้ถึงแก่ความตายตามมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้หรือไม่ ?

กรณีตามปัญหาดังกล่าว ศาลปกครองได้พิจารณาวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๖๘/๒๕๕๔ สรุปความได้ว่า ผู้ฟ้องคดีในฐานะผู้จัดการมรดกของผู้ตายได้ยื่นคำขอออกโฉนดที่ดินต่อผู้ถูกฟ้องคดี (เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด) โดยอาศัยหลักฐานแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. ๑) ซึ่งมีชื่อผู้ตายเป็นผู้แจ้งการครอบครอง ต่อมา ผู้ถูกฟ้องคดีได้มีหนังสือแจ้งผู้ฟ้องคดีว่าผู้ถูกฟ้องคดีมีคำสั่งยกเลิกคำขอออกโฉนดที่ดินของผู้ฟ้องคดี และจะดำเนินการจำหน่าย ส.ค. ๑ ดังกล่าวออกจากทะเบียนการครอบครอง เนื่องจากที่ดินดังกล่าวเป็นที่สาธารณประโยชน์ ไม่สามารถออกโฉนดที่ดินได้ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ชอบด้วยกฎหมายจึงได้อุทธรณ์ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และได้รับแจ้งผลการวินิจฉัยอุทธรณ์ว่าคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ยกเลิกคำขอออกโฉนดที่ดินถูกต้องแล้ว ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องเพื่อให้เพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีและให้ผู้ถูกฟ้องคดีออกโฉนดที่ดินตามหลักฐาน ส.ค. ๑ ให้แก่ผู้ฟ้องคดี

แต่ปรากฏว่าในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลปกครองชั้นต้น ผู้ฟ้องคดีได้ถึงแก่ความตาย ศาลปกครองชั้นต้นจึงได้อนุญาตให้นาง ด. ภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ฟ้องคดีเข้ามาแทนที่ผู้ฟ้องคดีผู้ถึงแก่ความตายตามคำขอ และต่อมาได้มีคำพิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ออกคำสั่งยกเลิกคำขอออกโฉนดที่ดินของผู้ฟ้องคดี และให้ผู้ถูกฟ้องคดีทำการสอบสวนเปรียบเทียบตามมาตรา ๖๐ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ผู้ถูกฟ้องคดีไม่เห็นด้วย เพราะที่ดินพิพาทเป็นที่สาธารณประโยชน์ซึ่งเจ้าพนักงานที่ดินไม่อาจใช้อำนาจตามบทบัญญัติดังกล่าวได้

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องคดีในฐานะผู้จัดการมรดกของผู้ตาย ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้จัดการมรดก เมื่อผู้ฟ้องคดีถึงแก่ความตาย สิทธิและหน้าที่ของผู้ฟ้องคดีในฐานะผู้จัดการมรดกย่อมสิ้นสุดลง หาได้ตกทอดไปยังทายาทของผู้ฟ้องคดีไม่ การที่นาง ด. เป็นเพียงภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ฟ้องคดีเท่านั้น โดยไม่ปรากฏว่านาง ด. เป็นทายาทของผู้ตาย หรือเป็นผู้จัดการมรดก หรือผู้ปกครองทรัพย์สินมรดก หรือผู้สืบสิทธิในกองมรดกของผู้ตายแต่อย่างใด นาง ด. ย่อมไม่อาจเข้ามาแทนที่ผู้ฟ้องคดีผู้ถึงแก่ความตายได้ ส่วนปัญหาว่าบุคคลที่จะเข้ามาแทนที่ผู้ฟ้องคดีผู้ถึงแก่ความตาย เป็นบุคคลตามมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

หรือไม่ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้ไม่มีคู่กรณีอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดก็ตาม ศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้ตามข้อ ๙๒ ประกอบข้อ ๑๑๖ แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่ศาลปกครองชั้นต้นอนุญาตให้นาง ด. เข้ามาแทนที่ผู้ฟ้องคดีผู้ถึงแก่ความตายจึงไม่ชอบตามมาตรา ๕๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ศาลปกครองสูงสุดจึงพิพากษายกคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นและให้ศาลปกครองชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ให้ถูกต้องและมีคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ตามรูปคดี

จากตัวอย่างคำวินิจฉัยข้างต้น ศาลปกครองสูงสุดได้วางแนวทางการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเข้ามาเป็นคู่กรณีแทนที่คู่กรณีผู้ถึงแก่ความตาย ๒ ประการ คือ

(๑) การเป็นผู้จัดการมรดกไม่ว่าจะโดยคำสั่งศาลหรือโดยพินัยกรรม ถือเป็นสิทธิเฉพาะตัวของบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยสิทธิและหน้าที่ของผู้จัดการมรดกนั้นไม่สามารถตกทอดไปยังทายาทได้ และถ้าในระหว่างดำเนินคดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้ตายนั้น ผู้จัดการมรดกได้ถึงแก่ความตาย ทายาทของผู้จัดการมรดกก็ไม่อาจขอเข้ามาดำเนินคดีแทนที่ได้ เว้นแต่จะเป็นทายาท หรือผู้จัดการมรดก หรือผู้ปกครองทรัพย์สินมรดก หรือผู้สืบสิทธิในกองมรดกของผู้ตาย

(๒) ปัญหาเกี่ยวกับการเข้ามาเป็นคู่กรณีแทนที่คู่กรณีซึ่งถึงแก่ความตายตามมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยที่ศาลปกครองสูงสุดสามารถยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ แม้มิได้มีการกล่าวอ้างมาในคำคู่ความหรือมิได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลปกครองชั้นต้น